

DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDEKİ KÖK DEĞERLERİN İNCELENMESİ

Arş. Gör. Fatma Cahide ÖZÇELİK
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
cahide.ozcelik@ahievran.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8672-6459

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 12.04. 2022

Revize Tarihi: 19.06.2022

Kabul Tarihi: 30.06.2022

Atf Bilgisi: Özçelik, F. C. (2022). Dede Korkut Hikâyelerindeki kök değerlerin incelenmesi. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 3(1), 63-82.

ÖZ

Araştırmanın amacı amacı Dede Korkut Hikâyelerinin kök değerleri içerme durumlarının incelenmesidir. Araştırmada, doküman incelemesi yapılmıştır. Verilere doküman incelemesi yoluyla ulaşılmıştır. MEB tarafından güncellenen öğretim programlarının tümü için ortak olarak kabul edilen kök değerler, herhangi bir düzenleme, kontrol olmaksızın Dede Korkut Hikâyelerinde derinlemesine inceleneceğinden araştırmanın dokümanı olarak kabul edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Kök değerler temalar olarak kabul edilmiştir. Dede Korkut Hikâyelerindeki ifadeler MEB tarafından programlara yerleştirilmiş olan kök değerler açısından ayrı ayrı kodlanmış, kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Kitapta sadece kök değerler ile ilişkilendirilebilecek cümleler analiz edilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda; sevgi kök değerine kırk bir, vatanseverlik kök değerine yirmi, dostluk kök değerine on dokuz, yardımseverlik kök değerine on, sorumluluk kök değerine on, saygı kök değerine dokuz, öz denetim kök değerine sekiz, dürüstlük kök değerine yedi, adalet kök değerine dört ve sabır kök değerine ise üç farklı yerde yer verildiği tespit edilmiştir. Yazıldığı dönemden itibaren bugüne kadar ve halen geçerli olan, toplumumuza dair kültürel unsurlara sahip olması nedeniyle değer eğitiminde, çok bariz örnekler sunulması nedeniyle de özellikle sevgi, vatanseverlik ve dostluk değerlerinin kazandırılmasında öğretmenlerin bu hikâyelerden faydalanması önerilmektedir. Araştırmacılara ise Dede Korkut Hikâyeleri aracılığıyla kök değerlerin öğretiminin etkililiğine yönelik nitel, nicel yahut karma araştırma modelleri ile yürütülebilecek araştırmalar önerilmektedir. Bu çalışmanın ilgili araştırmalar için literatür bilgisi sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kök değerler, değerler, değerler eğitimi, Dede Korkut Hikâyeleri.

INVESTIGATION OF THE BASIC VALUES IN THE STORIES OF DEDE KORKUT

ABSTRACT

The aim of the research is to examine the root values of Dede Korkut Stories. In the research, document analysis was carried out. Data were obtained through document review. The root values, which are accepted as common for all curriculums updated by the Ministry of National Education, have been accepted as the document of the research since they will be examined in depth in the Dede Korkut Stories without any regulation or control. Content analysis was used in the analysis of the data. Root values were accepted as themes. The expressions in the Dede Korkut Stories were coded separately in terms of the root values placed in the programs by the Ministry of National Education, and categories were created by combining the codes. Only sentences that can be associated with root values are analyzed in the book. As a result of the content analysis, it has been found that the value of justice is found in four different places, the value of friendship in nineteen different places, the value of honesty in seven different places, the value of self-control in eight different places, the value of patience in three different places, the value of respect in nine different places, the value of love in forty-one different places, the value of responsibility in ten different places, the value of patriotism in twenty different places, and the value of charity in ten different places. It is recommended that teachers benefit from these stories in values education because they have cultural elements related to our society, which have been valid since the time they were written, and especially in gaining the values of love, patriotism and friendship, since very obvious examples are presented. Researches that can be conducted with qualitative, quantitative or mixed research models on the effectiveness of teaching root values through Dede Korkut Stories are suggested to researchers. It is thought that this study will provide literature information for related studies.

Keywords: Basic values, values, values education, Dede Korkut Stories.

Giriş

Kelime olarak değer; ölçü, kıymet, paha, güçlü olmak, kültürel ve sosyal unsurları kapsayan maddi ve manevi öğeler gibi anlamlara gelmektedir (Etymology Dictionary,2022; Türk Dil Kurumu [TDK], 2022). Değerler üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde değer, araştırmaların yürütüldüğü farklı disiplinler temelli olarak farklı tanımlamalara sahip olmakla birlikte ağırlıklı olarak

tanımlamaların birey ile toplum temeline dayandırıldığı görünmektedir. Araştırmanın sosyal bilimler kapsamında gerçekleşmesi nedeniyle birey ve toplum temeline dayandırılan değer tanımlamalarını incelemenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Birey ve toplum ekseninde yapılmış değer tanımlamalarına bakıldığında toplum tarafından istenilen davranış biçimlerine sahip bireylerin yetiştirilmesinde değeri inanç olarak (Berger ve Berger 1976; Dilmaç, 2007; Güngör, 2003, Akt. Karababa, 2019; Hökelekli, 2011; Rokeach, 1973; Schwartz, 1994; Şener, 2013; Ulusoy ve Dilmaç, 2012), toplumsal doğrular (Erdem, 2003; Halstead, 1996; Küçük, 2016), eğilim olarak ve ölçüt, denetim aracı olarak (Fichter, 2016; Halsted, 1996; Ulusoy ve Arslan, 2019) kabul edenlerin farklı tanımlamalar yaptıkları görülmektedir. Değerlere yönelik kabullerde inanç temasının içerisinde gruplanan çalışmalarda; ortak düşünceler, davranışlara yön verme gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Değerlere yönelik kabullerde toplumsal doğrular temasının içerisinde gruplanan çalışmalarda; yol göstericiler gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Değerlere yönelik kabullerde ölçüt, denetim aracı temasının içerisinde gruplanan çalışmalarda; toplum hayatına yön verme, kararlar alma, topluma anlam katma gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır.

Değere yönelik olarak yukarıda örnekleri sunulan açıklamalardan özetle değerlerin; toplumların huzurlu ve dengeli bir şekilde birlikteliklerini sürdürebilmeleri için bireylerin uygun eğilimler sergilemesi inancıyla, üzerinde uzlaşma sağlanan ölçütler, normlar, amaçlar ve kabuller olduğu düşünülmektedir. Değerler, toplumlara göre ve zamana göre farklılaşabilmektedir, çünkü doğrudan toplumların kültürleriyle ilişkilidir ve her toplumun kendine has kültürel kabulleri bulunmaktadır (Güzel Candan ve Ege, 2014; Tural, 2018). Şener (2013), toplum tarafından kabul edilen, belirlenen değerlerin toplum üyelerine öğretmenin önemini vurgulamaktadır. Bu sayede birlikteliklerini koruyabilecek, kültürel değerlerini muhafaza ederek devamlılıklarını sağlayabileceklerdir. Bu noktada değerler eğitimi akıllara gelmektedir. Genç (2019), değerlerin öğrenilebilir ve öğretilbilir olduğunu vurgulamaktadır. Yapılan literatür taraması ile verilen örneklerinden anlaşılacağı üzere toplumlar için oldukça önemli bir yere sahip olan değerlerin, bireylere kazandırılması önemli görülmektedir.

Eğitimin önemli işlevlerinden birisi de değerlerin yani kültürel mirasın aktarımının sağlanmasıdır yani kültürelleme yapmaktır. Değerler eğitimi aracılığıyla toplumlar; kültürel, maddi ve manevi değerlerine sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadırlar (Baydar, 2009; Erden, 1998; Özbay, 2002). Değerler eğitimi, birey doğduğundan itibaren başlar ve en önemli dönemleri beş ile yedi yaş arası döneme denk gelmektedir (Ulusoy ve Arslan, 2019). Aile ve yakın çevre ile başlayan değerler eğitimi okulla birlikte daha sistemli ve örgün bir şekilde ilerlemektedir. Öğrencilerin okumaya ve okuduklarından anlamlar oluşturmaya başladıkları altı ile on yaş aralığı yani ilköğretim birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar olan dönem değer kazanımları için önem arz etmektedir. Bu noktada eğitim programlarında değerlere yer verilme durumunu incelemek gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından geliştirilen öğretim programlarında değerler, öğretim programının bakış açısını oluşturan ilkeler olarak tanımlanmaktadır. Buradan eğitim programının tamamının tasarlanmasında, içeriklerin oluşturulmasında değerlerin temele alındığı ve değerler aracılığıyla öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin desteklendiği anlaşılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2023 Eğitim Vizyonu içerisinde yetiştirilmek istenen vatandaş profili olarak yerel, manevi, maddi, evrensel, mesleki, ahlaki ve milli değerlere sahip bireylere vurgu yapılmaktadır. Bütün öğretim programlarında ortak olarak belirlenmiş "kök değerler" bulunmaktadır. Kök değerler; öz denetim, sabır, adalet, dürüstlük, dostluk, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik olmak üzere on değerden oluşmaktadır. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde içerisinde kendi başlarına, ilişki kurulan diğer değerlerle ve birlikte ele alınmakta, işlenmektedir (MEB, 2019). Buradan, toplumun temelde bu on kök değere sahip nesillerin yetişmesini arzu ettiği yorumuna ulaşılmaktadır. MEB, programlarda değerleri kurgusal metinler aracılığıyla öğrencilere fark ettirmeyi amaçlamaktadır ve burada ders kitapları başta olmak üzere genel anlamda kitaplar önemli bir araç olarak görülmektedir.

Öğrenciler, kitaplar aracılığıyla edebiyat ile tanışmaktadır. Okunanlardan anlam kurmalarından anlamlandırmalarına yani metinler arası anlam kurmalarına, yaratıcılık, empati vb. gibi

düşünme becerilerine kadar pek çok alanda kitaplar ile desteklenmekte ve içinde yaşadığı kültüre, toplumsal rollerine ait değerleri keşfetmektedir. Edebi eserler, değerler eğitiminde kullanılabilir etkili bir araç olarak belirtilmektedir. Metinlerdeki konu, tema gibi oluşturulmuş kurgular aracılığıyla öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve ahlaki gelişimlerine katkı sağlanmak amaçlanmaktadır. Öğrencilerin, kitaplar aracılığıyla karşılaşacakları temsiller onlara model oluşturmaktadır (Adıgüzel ve Süslü, 2017; Gümüş, 2017). Öğrencilerin gelişimlerinde oldukça önemli bir yeri olduğu kabul edilen edebi eserlerde yer alan değerlerin incelenmesi önem arz etmektedir.

Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuz boylarının başından geçen olayların toplamda on iki farklı içerikle hikâyeleştirilmiştir. Hikâyeler aracılığıyla döneme ait inanç kalıpları, bireyler arası ilişkiler ve davranış kalıplarından beslenme alışkanlıklarına kadar birçok unsurlara dair bilgiler sunmaktadır (Gökay, 2005; Uyumaz, 2012). MEB tarafından sunulan Eğitim Bilişim Ağı'nda (EBA) kullanıma açık erişim sağlanan Dede Korkut Hikâyelerinin, kültürümüze ait önemli bir eser olması, döneminin toplumsal özelliklerini yansıtacağı ve modern hikâyelerin oluşturulmasında bu gibi kültürel öneme sahip hikâyelerin temele alındığı düşünüldüğünden metindeki kök değerlere yer verilme durumunun belirlenmesi önemli görünmektedir. Bu doğrultuda, Dede Korkut Hikâyelerinde kök değerlerin incelenmesi üzerine yapılan literatür taramasında, yapılan araştırmaların genellikle program güncellenmeden önce her ders programı için ayrı ayrı belirlenmiş olan değerler kapsamında ve ağırlıklı olarak Türkçe ders programı ile Sosyal Bilgiler ders programında yer alan değerler temelli olarak yahut içerik analizi yapılarak mevcut değerlerin tespiti amacıyla yürütüldüğü görünmektedir (Çayır Çevik, 2014; Devci, Belet ve Türe, 2013; Karasu, 2018; Özbay ve Karakuş Tayşi, 2011; Susar, 2015; Tural, 2018). Bu nedenle araştırmanın amacı Dede Korkut Hikâyelerinde kök değerlerin incelenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın modeli, deseni, çalışma materyali, veri toplama aracı ve verilerin toplanması, verilerin analizi, geçerlik-güvenirlik ile ilgili açıklayıcı bilgiler yöntem ana başlığı altında sunulmuştur.

Araştırma Modeli

Araştırmada, doküman incelemesi kullanılmıştır. Verilere doküman incelemesi yoluyla ulaşılmıştır. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi yoluyla, araştırılması hedeflenen durumla ilgili olan yazılı materyale ulaşmak amaçlanmaktadır. Kültür ve geleneklerle ilgili anonim yahut yazarı belli olan dokümanlar nitel araştırma için veri kaynağı olarak önemli görülmektedir. Orijinal dokümanlara ulaşılması ve içeriğinin anlaşılması veriyi analiz etmede ve kullanmada araştırmacıya önemli katkı sunacaktır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008; Glesne, 2015; Özden ve Saban, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada ise MEB tarafından güncellenen öğretim programlarının tümü için ortak olarak kabul edilen kök değerler, herhangi bir düzenleme, kontrol olmaksızın Dede Korkut Hikâyelerinde derinlemesine inceleneceğinden Dede Korkut Hikâyeleri araştırmanın dokümanı olarak kabul edilmiştir.

Çalışma Materyali

Araştırmada Dede Korkut Hikâyelerinde kök değerlere yer verilme durumu incelendiğinden Dede Korkut Hikâyeleri doküman olarak kabul edilmiştir. Günümüzde Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili basılmış birçok kitap bulunmaktadır. Ancak araştırmanın öğrencileri merkeze alması ve MEB tarafından EBA'da içerik olarak sunulması dolayısıyla herkesin erişimine açık, öğrenciler tarafından daha ulaşılabilir olan e-kitap çalışma materyali seçilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma materyali; Teyek (2017) tarafından hazırlanan ve 2017 yılında Millî Eğitim Bakanlığı yayınları bilim ve kültür eserleri dizisi içerisinde yer verilerek EBA üzerinden kullanıcıların erişimine açık olarak sunulan Dede Korkut Hikâyeleri'dir.

Dede Korkut Hikâyeleri toplam 200 sayfadan ve on iki hikâyeden oluşmaktadır. Bu hikâyeler sunuş sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu
2. Ulaş Oğlu Salur Kazan Boyu
3. Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu
4. Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu
5. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu
6. Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu
7. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu
8. Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu
9. Begil Oğlu Emren Boyu
10. Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu
11. Salur Kazan'ın Esir Düştüğü Boy
12. Dış Oğuzların İç Oğuzlara İsyan Ettiği Boy

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi yoluyla, araştırılması hedeflenen durumla ilgili olan yazılı materyale ulaşmak amaçlanmaktadır (Glesne, 2015). Veri kaynağını oluşturacak dokümanın seçimi, araştırmanın amacı ve örneklemedeki ölçüt çerçevesinde sağlanmıştır. Teyek (2017) tarafından hazırlanan ve 2017 yılında Millî Eğitim Bakanlığı yayınları bilim ve kültür eserleri dizisi içerisinde yer verilerek EBA üzerinden kullanıcıların erişimine açık olarak sunulan Dede Korkut Hikâyeleri çalışma materyali olarak seçilmiştir. İlgili kitap araştırmacı tarafından temin edilerek araştırmanın amaçları doğrultusunda incelenmiştir.

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, çalışma materyalinden veri toplama aracı ile toplanan verilerin açıklanabilmesinde kavramlar ve ilişkilere odaklanmaktadır. İlişkili verilerin belirli temalar altında bir araya getirilmektedir. Bunun gerçekleştirilmesinde; verileri kodlama, temaları oluşturma, kodları ve temaları düzenleme ve bulguları tanımlama/yorumlama temel aşamaları izlenmektedir (Strauss ve Corbin, 1990). Kök değerler tema olarak kabul edilmiştir ve Dede Korkut Hikâyelerindeki ifadeler MEB tarafından programlara yerleştirilmiş olan on kök değer yani kategoriler açısından ayrı ayrı kodlanarak bulgular oluşturulmuştur. Kitapta sadece kök değerler ile ilişkilendirilebilecek cümleler analiz edilmiştir. Kök değerler bağlamında yapılan inceleme nihayetinde elde edilen veriler tanımlama yapılarak analiz sonlandırılmış ve bulgularda sunulmuştur.

Geçerlik-Güvenirlik

Verilerin analizi sırasında, ham verilerin bozulmaması için gerekli önlemler alınmıştır. Burada toplam on iki hikâyeden her bir hikâye için araştırmacı tarafından ayrı ayrı oluşturulmuş, içerisinde kök değerlerin var-yok durumlarının ve ilgili açıklamaların eklenmesi için uygun alanlar bulunan kontrol listeleri üzerinde çalışılmıştır.

Araştırmacının duruşu gereği araştırma bulgularının şeffaf bir şekilde sunulabilmesi ve iç geçerlik yani inanırılık için temalarla ilgili bulgular sunulurken hikâyelerden değerlere ait doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğin artırmak için çeşitleme/üçgenleme (triangulation) yöntemine başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Verilerin biri araştırmacı olmak üzere iki değerlendirici tarafından ayrı ayrı analiz edilerek araştırmacı üçgenlemesine gidilmiş ve değerlendiricilerin ulaştıkları sonuçlar arasındaki uyuma (Miles ve Huberman, 1994) bakılmıştır. Bu uyum Güvenirlik=Görüş birliği/(Görüş birliği + Görüş Ayrılığı) formülü ile hesaplanmıştır. Formül doğrultusunda yapılan hesaplama sonucunda, bu katsayı %80 olarak bulunmuştur. %70 değerinin üzerinde olması nedeniyle yapılan araştırmadaki analiz sürecinin puanlama güvenilirliğinin olduğu söylenebilir.

Araştırma Etiği

Bu çalışmanın verileri erişimi herkese açık olan materyal üzerinden doküman incelemesi ile toplandığı için etik kurul kararı gerekmemektedir.

Bulgular

Çalışma materyaline yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular bu ana başlık altında verilmektedir.

Dede Korkut Hikayelerindeki Kök Değerlere İlişkin Bulgular

Dede Korkut Hikâyeleri kitabı içerisinde n toplam on iki hikâyede kök değerlere yer verilme durumuna yönelik yapılan analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1.

Dede Korkut Hikâyelerindeki Kök Değerlere İlişkin Bulgular

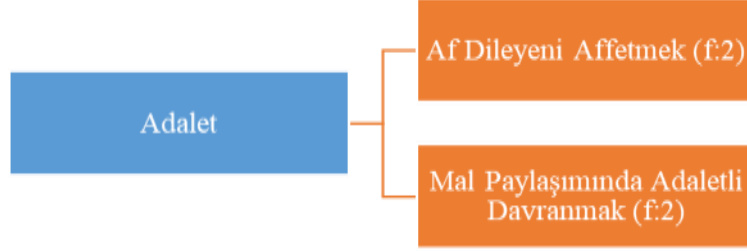
Hikâyeler \ Kök Değerler	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik	Toplam
1.Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu		X				X	X		X	X	14
2.Ulaş Oğlu Salur Kazan Boyu		X		X							8
3.Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu	X	X	X	X	X		X	X			22
4.Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu		X	X	X		X	X		X	X	25
5.Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu							X			X	6
6.Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu							X				2
7.Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu			X	X			X	X	X		5
8.Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu				X			X		X	X	4
9.Begil Oğlu Emren Boyu	X					X	X	X	X		12
10.Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu					X	X	X	X			10
11.Salur Kazan’ın Esir Düştüğü Boy		X	X				X		X		11
12.Dış Oğuzların İç Oğuzlara İsyan Ettiği Boy		X									2
Toplam	4	9	7	8	3	9	41	10	20	10	121

Tablo 1 incelendiğinde; sevgi kök değerine kırk bir, vatanseverlik kök değerine yirmi, dostluk kök değerine on dokuz, yardımseverlik kök değerine on, sorumluluk kök değerine on, saygı kök değerine dokuz, öz denetim kök değerine sekiz, dürüstlük kök değerine yedi, adalet kök değerine dört ve sabır kök değerine ise üç farklı yerde yer verildiği görülmektedir.

Kök değerlerin geçtikleri yerlerde kullanıldıkları, ele alındıkları bağlam ve kök değerlere ilişkin hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar, bulgular ana başlığı içerisinde her bir kök değer için açılan alt başlıklar ile aşağıda açıklanmaktadır:

Adalet Kök Değerine İlişkin Bulgular

Adalet kök değerinin kitap içerisinde üçü Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu hikâyesinde, biri ise Begil Oğlu Emren Boyu hikâyesinde olmak üzere toplam dört farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, af dileyeni affetmek ve mal paylaşımında adaletli davranmak olarak kodlanmıştır.

Şekil 1. Adalet Kök Değerine İlişkin Bulgular

Adalet değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“... Bayındır Han’ın payını aldıktan sonra kalan ganimeti yiğitlere dağıtmış (Begil Oğlu Emren Boyu Hikâyesi).”

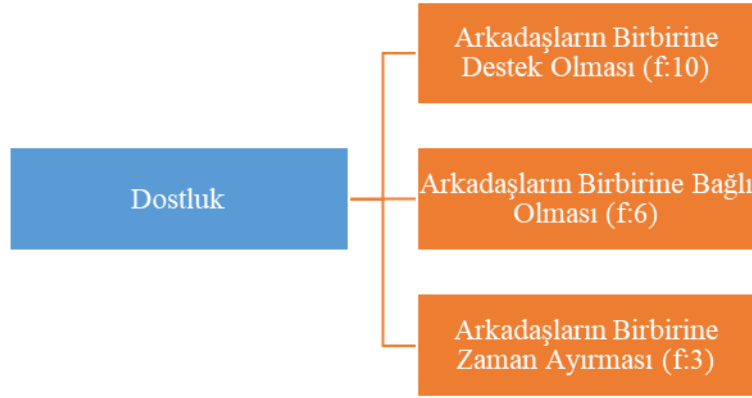
Yukarıdaki alıntı ile Bayındır Han’ın ganimetleri kendine düşen hakkını aldıktan sonra kalanını diğerleri arasında eşit bir şekilde dağıttığı ortaya konulmaktadır.

“... kendisinden medet dileyene medet eylemiş (Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Hikayesi).”

Yukarıdaki alıntı ile Bamsı Beyrek’in düşmanı bile olsa kendisinden af dileyen birine adaletle yaklaştığı ortaya konulmaktadır.

Dostluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dostluk kök değerinin kitap içerisinde ikisi Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu hikâyesinde, altısı Ulaş Oğlu Salur Kazan Boyu hikâyesinde, ikisi Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu hikâyesinde, altısı Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu hikâyesinde, biri Salur Kazan’ın Esir Düştüğü Boy hikâyesinde ve ikisi ise Dış Oğuzların İç Oğuzlara İsyan Ettiği Boy hikâyesinde olmak üzere toplam on dokuz farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, arkadaşların birbirine destek olması, arkadaşların birbirlerine bağlı olmaları ve arkadaşların birbirine zaman ayırmaları olarak kodlanmıştır.

Şekil 2. Dostluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dostluk değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“... Uruz da kırk arkadaşı, kan kardeşi ile atlanmış...Derelerden geçerek, soğuk sular içerek av avlamışlar (Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu Hikayesi).”

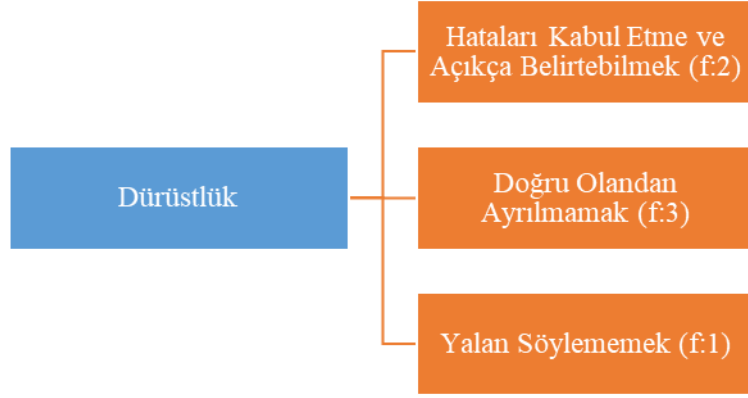
Yukarıdaki alıntıda geçen kan kardeşi kelimesi ile yakın olarak kurulan dostluğa yönelik bir vurgu yapılmaktadır ve dostların zor koşullarda birbirlerinin yanında olduğu ve birbirlerine destek olduğu ortaya konulmaktadır.

“...Beni seven attan insin... On altı yiğit sıçrayıp attan inmiş (Salur Kazan’ın Esir Düştüğü Boy).”

Yukarıdaki alıntı Salur Kazan’ın, aldığı bir kararda yanına destekçi aramadığı ve onun dostlarının ise bu kararında onunla birlikte hareket ettiğini ortaya çıkarmaktadır.

Dürüstlük Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dürüstlük kök değerinin kitap içerisinde ikisi Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu hikâyesinde, biri Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu hikâyesinde, biri Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu hikâyesinde ve üçü ise Salur Kazan’ın Esir Düştüğü Boy hikâyesinde olmak üzere toplam yedi farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, hataları kabul etmek ve açıkça belirtebilmek, doğru olandan ayrılmamak ve yalan söylememek olarak kodlanmıştır.

Şekil 3. Dürüstlük Kök Değerine İlişkin Bulgular

Dürüstlük değerine dair hikâyeler içerisinden seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Vallahi billahi, doğru yolu yürürken eğri yoldan gelmem (Salur Kazan’ın Esir Düştüğü Boy).”

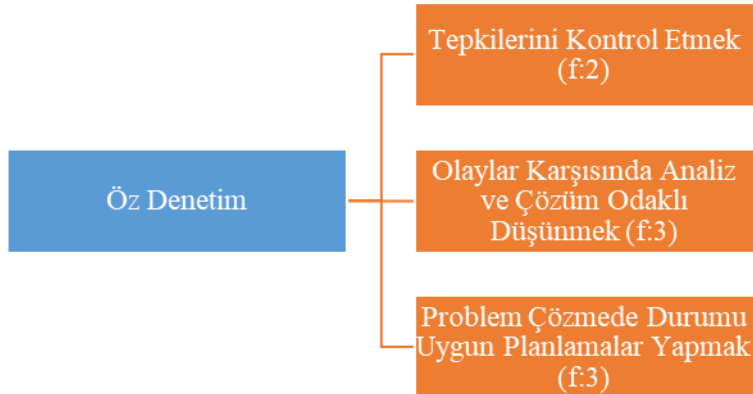
Bu ifadede, bir şeye kolay bir şekilde ulaşma imkânına sahip birinin doğru olarak bildiği zor bile olsa bu yoldan ilerleyeceği ve bunu ise dürüst bir şekilde açık sözlülükle ifade ettiği ortaya konulmaktadır.

“... Hatamı bildim. Suçumu anladım (Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu).”

Bu ifadede hata ederek bir yanlışa sebep olan bey oğlunun dahi, Han’ın ve kalabalığın önünde hatasını kabul etmesi ve bunu belirtmesi ortaya çıkarılmaktadır.

Öz Denetim Kök Değerine İlişkin Bulgular

Öz denetim kök değerinin kitap içerisinde ikisi Ulaş Oğlu Salur Kazan Boyu hikayesinde, ikisi Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu hikayesinde, ikisi Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu hikayesinde, biri Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu hikayesinde ve biri ise Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu hikayesinde olmak üzere toplam sekiz farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, tepkileri kontrol etmek, olaylar karşısında analiz ve çözüm odaklı düşünmek ve problem çözmede duruma uygun planlamalar yapmak olarak kodlanmıştır.

Şekil 4. Öz Denetim Kök Değerine İlişkin Bulgular

Öz denetim değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Beyrek'in kayıp olduğu bir zamanda ona ait olduğu düşünülen bir kanlı gömlek bulunması üzerinde Bayındır Han "...Biz bu gömleğin Beyrek'e ait olduğunu nereden bilelim? Durun hele! Götürün, yavuklusuna gösterin. O işlemişse o bilir (Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu Hikâyesi)."

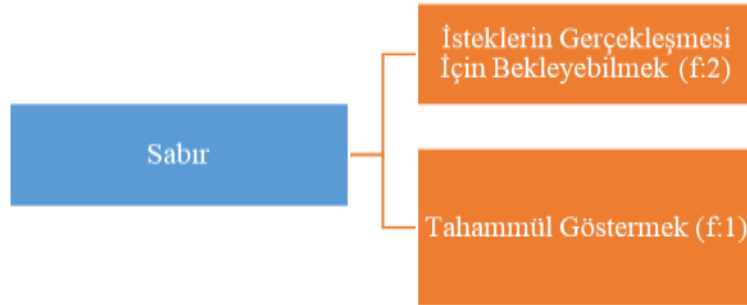
Bu ifadeye başa gelen bir olay karşısında acele kararlar alınmadan önce, bu problemi çözmeye yönelik düşünmek gerektiği vurgulanmaktadır.

"Tedbirli giden, gül devşirir. Tedbirsiz giden, yol şaşırır (Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu Hikâyesi)."

Bu ifadeye bazı kararların alınmasında ve uygulanmasında, bireylerin etraflı bir şekilde düşünmesi, olası risk durumlarını belirleyerek gerekli tedbirleri almasının onu doğru yola yahut kararlar almaya ulaştıracağını vurgulamaktadır.

Sabır Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sabır kök değerinin kitap içerisinde ikisi Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu hikâyesinde ve biri ise Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu hikâyesinde olmak üzere toplam üç farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler; isteklerin gerçekleşmesi için bekleyebilmek, tahammül göstermek olarak kodlanmıştır.

Şekil 5. Sabır Kök Değerine İlişkin Alt Bulgular

Sabır değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

"Hey Bay Büre! Bu işler emmi dayı yardımına gelmez. Senin işini Allah onarır! Biz, el açıp Allah'a dua edelim (Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu Hikâyesi)."

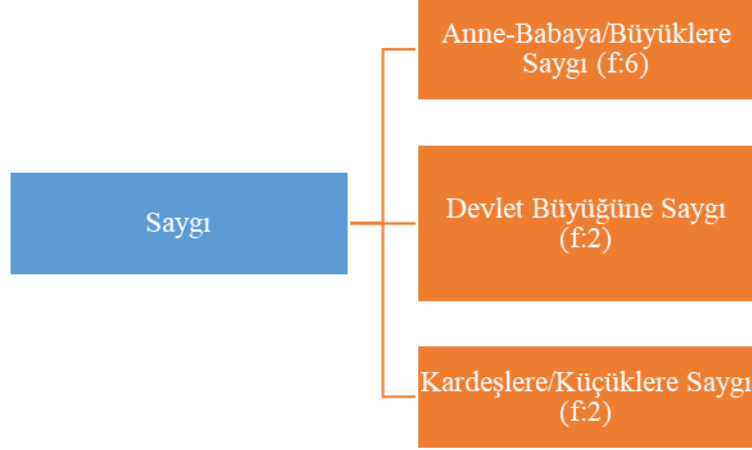
Bu ifadeye gerçekleşmesi istenilen durumlarda aceleci olmamak gerektiği ve beklemek gerektiği ortaya çıkarılmaktadır.

"... Ama bir müddet ağlaya ağlaya gözleri kurumuş. Söyleye söyleye sözleri kurumuş. Nihayet bağırlarına taş basıp oturmuşlar. Acılarını içlerine atıp susmuşlar (Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu Hikâyesi)."

Bu ifadeye başa gelen istenmedik olaylar karşısında sabretmek vurgulanmaktadır.

Saygı Kök Değerine İlişkin Bulgular

Saygı kök değerinin kitap içerisinde üçü Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu hikâyesinde, üçü Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu hikâyesinde, ikisi Begil Oğlu Emren Boyu hikâyesinde, ikisi ise Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu hikâyesinde olmak üzere toplam on farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, anne-babaya/büyüklerle saygı, devlet büyüğüne saygı ve kardeşlere/küçüklerle olan saygı olarak kodlanmıştır.

Şekil 6. Saygı Kök Değerine İlişkin Bulgular

Saygı değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Oğuz Beylerine büyük bir toy düzenleyen Kazan Bey'in oğlu Uruz'un, babasının bulunduğu ortamdaki hareketlerini anlatır cümle: “...*En son karşısında, saygısından iki büklüm duran oğlu Uruz'a bakmış (Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu Hikâyesi)*”

Bu ifadede anne, baba gibi yaşça büyük olan kişilerin yanında hareketlerin dikkatli tercih edilmesi gerektiği ve saygı kurallarına dikkat edilmesinin önemi ortaya konulmaktadır.

“... *Anasının babasının ellerinden öpmüş. Hayır dualarını almış (Begil Oğlu Emren Boyu Hikâyesi).*”

Bu ifadede büyüklerle karşı saygının gösterilmesinde el öpmenin kültürümüzde önemli bir yeri olduğu ortaya çıkarılmaktadır.

“...*Seğrek ağabeyinin elini öpmüş. Eğrek de kardeşinin yüzünü öpmüş (Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu Hikâyesi).*”

Bu ifadede saygının gösterilmesinde küçüklerin büyüklerin elini öpmesinin, büyüklerin ise kendisinden küçüklerin yüzünden öpmesinin kültürümüzde önemli bir yeri olduğu ortaya çıkarılmaktadır.

Sevgi Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sevgi kök değerinin kitap içerisinde dördü Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu hikâyesinde, ikisi Ulaş Han Salur Kazan Boyu hikâyesinde, dokuzu Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu hikâyesinde, onu Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu hikâyesinde, üçü Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu hikâyesinde, ikisi Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu hikâyesinde, biri Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu hikâyesinde, biri Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu hikâyesinde, ikisi Begil Oğlu Emren Boyu hikâyesinde, dördü Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu hikâyesinde ve ikisi ise Salur Kazan'ın Esir Düştüğü Boy hikâyesinde olmak üzere toplam kırk iki farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler,

karşı cinse duyulan sevgi, adanma, çocuğa karşı duyulan sevgi, kardeşe duyulan sevgi, anne-babaya karşı duyulan sevgi ve hayvanlara karşı duyulan sevgi olarak kodlanmıştır.

Şekil 7. Sevgi Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sevgi değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“A Dirse Han! Göz açınca gördüğüm, gönül verip sevdiğim (Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu Hikâyesi)! ...”

Yukarı örnek alıntıda karşı cinse karşı duyulan sevgi yer almaktadır. Gülçehre Hatun eşi Dirse Han’a olan sevgisini ilk gördüğü ve kalbini verdiği kişi kelimeleri ile dile getirmektedir.

“Aykız kocasına kıyamamış. Onun yerine can vermeye razı olmuş (Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi).”

Yukarıdaki alıntıda adanmaya yönelik cümleler yer almaktadır. Aykız’ın eşini, kendi canını verebilecek kadar çok sevdiği anlatılmaktadır.

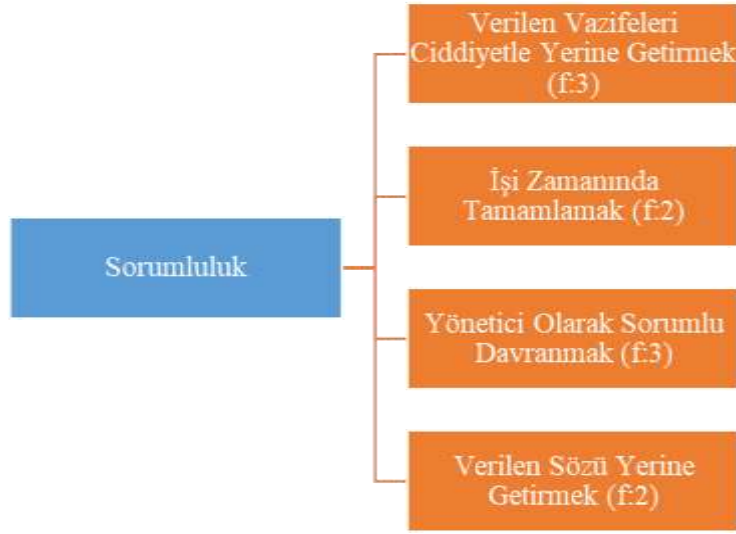
Uzun süredir kayıp olarak bilinen ve nihayetinde öldüğü kabullenilen Eğrek Han, uzun süredir konuştuğu kişinin kardeşi Seğrek olduğunu fark eder: *“Seğrek’in boynuna sarılmış. Ağzın için öleyim kardeş! Dilin için öleyim kardeş (Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu Hikâyesi).”*

Yukarıdaki alıntıda kardeşe duyulan sevgiden bahsedilmektedir. Eğrek Han, uzun süredir göremediği kayıp olan kardeşini tanır ve heyecanla ona sarılır. Kardeşine sevgi sözükleri söyler.

Sorumluluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sevgi kök değerinin kitap içerisinde ikisi Ulaş Han Salur Kazan Boyu hikayesinde, ikisi Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu hikayesinde, biri Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu hikayesinde, ikisi Begil Oğlu Emren Boyu hikayesinde ve üçü ise Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu hikayesinde olmak

üzere toplam on farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, verilen vazifeleri ciddiyetle yerine getirmek, işi zamanında tamamlamak, yönetici olarak sorumlu davranmak, verilen sözü yerine getirmek olarak kodlanmıştır.

Şekil 8. Sorumluluk Kök Değerine İlişkin Bulgular

Sorumluluk değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Babasının esir olduğunu öğrenen Yegenek Han, Bayındır Han'ın huzuruna çıkarak babasını kurtarmak için yardım ister bunun üzerine Bayındır Han'ın bir yönetici olarak aldığı tavır metinde geçen haliyle şöyledir: *"Bayındır Han, yirmi dört sancak beyine buyruk yollamış. Hepsini Yegenek'in emrine vermiş (Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu Hikâyesi)."*

Yukarıdaki alıntıda yönetici olarak sorumlu davranmaya yönelik cümle yer almaktadır.

Kayıp ağabeyini aramaya niyetlenen Seğrek Han'ın, onu yolundan çevirmek isteyenlere karşı aldığı tavır metinde geçen haliyle şöyledir: *"Ağabeyimin başı üzerine ant içtim. Geri dönmem (Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu Hikâyesi)."*

Yukarıdaki alıntıda verilen sözleri yerine getirme ile ilgili sorumlu davranmaya yönelik cümle yer almaktadır.

Vatanseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Vatanseverlik kök değerinin kitap içerisinde ikisi Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu hikâyesinde, dördü Ulaş Han Salur Kazan Boyu hikâyesinde, biri Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu hikâyesinde, ikisi Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu hikâyesinde, biri Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu hikâyesinde, beşi Begil Oğlu Emren Boyu hikâyesinde ve beşi ise Salur Kazan'ın Esir Düştüğü Boy hikâyesinde olmak üzere toplam yirmi farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, devlete bağlı olmak, devletin refahı için çalışmak, cesur olmak olarak kodlanmıştır.

Şekil 9. Vatanseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Vatanseverlik değerine dair hikâyeler içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“... Ölürsek şehit, kalırsak gazi... Bundan daha büyük devlet mi var (Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu Hikâyesi)?”

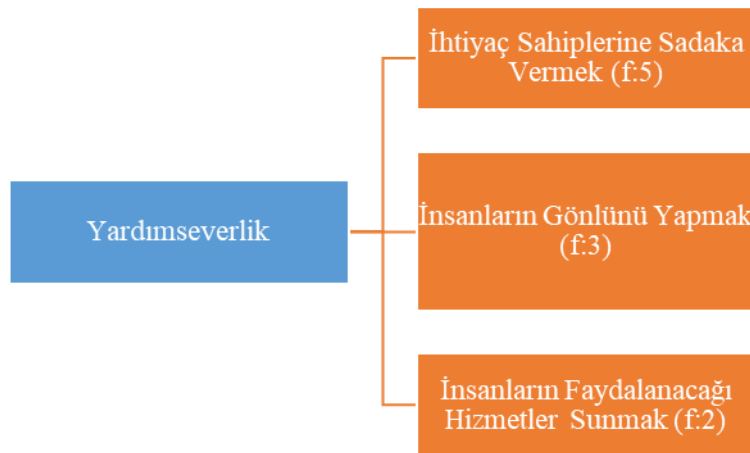
Bu ifade vatanseverlik özelinde cesur olmakla ilgili vurgu bulunmaktadır.

“... Kendi aslımı, kökümü yermem (Salur Kazan'ın Esir Düştüğü Boy Hikâyesi).”

Bu ifade devlete bağlı olmakla ilgili vurgu bulunmaktadır.

Yardımseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Yardımseverlik kök değerinin kitap içerisinde üçü Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu hikâyesinde, üçü Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu hikâyesinde, üçü Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu hikâyesinde ve biri ise Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu hikâyesinde olmak üzere toplam on farklı yerde geçtiği tespit edilmiştir. İfadeler, ihtiyaç sahiplerine sadaka vermek, insanların gönlünü yapmak ve insanların faydalanacağı hizmetler sunmak olarak kodlanmıştır.

Şekil 10. Yardımseverlik Kök Değerine İlişkin Bulgular

Yardımseverlik değerine dair hikâye içerisinde seçilen örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“... Altına fakir fukarayı topla. Allah'a hoş gelecek işler yap. Sadaka dağıt (Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu Hikâyesi).”

“... Aç görünce doyurmuş. Çıplak görünce giydirmiş. Borçluları borcundan kurtarmış (Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu Hikâyesi).”

Günlerden birgün Oğuz yiğitlerine büyük bir toy düzenleyen Salur Kazan'ın insanlara hediyeler vermesi ve ihtiyaç duyduklarını dağıtmasına vurgu yapan cümle şöyledir: “Kuzu isteyene koç vermiş. Tay isteyene at bahşetmiş. Dana bekleyene tosun lütfetmiş. Elbise arzulanana kaftan verivemiş. Gümüş gözetene altın bağışlamış. Bir umana, gönülden iki üç katını koparıp vermiş (Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu Hikâyesi).”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Dede Korkut Hikâyelerinde MEB tarafından güncellenen tüm öğretim programlarında ortak olarak kabul edilen kök değerlere yer verilme durumuna yönelik yapılan analizle elde edilen bulgulardan hareketle araştırmaya ilişkin ulaşılan sonuçlar ve bulgulara dayalı olarak geliştirilmiş olan öneriler bu başlık altında sunulmuştur.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında kök değerlerden ziyade program değişikliği öncesinde her programda ayrı olarak yer alan programa özgü olarak belirlenmiş değerler ile incelemeler yapıldığına rastlanmıştır. Kök değerlerden bazıları da bu değerler arasında yer aldığından bu çalışmaların sonuçları incelenmiştir.

On kök değer arasında hikâyelerde en çok geçen ilk üç değer; sevgi, vatanseverlik ve dostluk olarak tespit edilmiştir. Kültürümüze dair eski ve köklü bilgiler sunan, milli hafızamızı yansıtan Dede Korkut Hikâyelerinde en çok bu üç değere yer verilmiş olması toplumsal ilişkilerin geliştirilmesindeki yerlerine ışık tutmaktadır.

Dede Korkut Hikâyelerinde en fazla yer alan değer sevgi olduğu belirlenmiştir. Geçtiği yerlerde sevgi değerinin; karşı cinse duyulan sevgi, adanma, çocuğa karşı duyulan sevgi, kardeşe duyulan sevgi ve anne-babaya karşı duyulan sevgi bağlamlarında ele alındığı tespit edilmiştir. Özbay ve Karakuş Tayşi (2011) araştırmalarında sevgi değerinin toplumda birlik ve beraberliğin sağlanmasında dayanışmanın artırılmasında anahtar değer olduğunu ve en çok anne, baba, eş, kadeş ve arkadaş sevgisine vurgu yapıldığını ortaya çıkarmışlardır. Bu yönüyle bu araştırma sonuçlarında en çok yer verilen değer sevgi olarak tespit edilmesini desteklemektedir. Ancak Özbay ve Karakuş Tayşi'den (2011) farklı olarak çocuğa duyulan sevgi ortaya çıkarılmıştır. Nitekim Deveci, Belet ve Türe (2013) de evlat sevgisi, anne-baba sevgisi, eş sevgisi, kardeş sevgisi ve doğa sevgisini ele almışlardır. Çocuğa duyulan sevgi Deveci, Belet ve Türe'nin (2013) araştırmasında evlat sevgisi olarak tercih edilmiştir.

Vatanseverlik değeri, Dede Korkut Hikâyelerinde en fazla yer alan kök değerlerden ikincisi olarak belirlenmiştir. Geçtiği yerlerde vatanseverlik değerinin; devlete bağlı olmak, devletin refahı için çalışmak ve cesur olmak bağlamlarında ele alındığı tespit edilmiştir. Deveci, Belet ve Türe'nin (2013) araştırmasında yurt sevgisi ile açıklanan değer, bu çalışmada ise devlete bağlı olmak, devletin refahı için çalışmak ve cesur olmakla açıklanmıştır. Tural'ın (2018) araştırma sonuçlarına göre vatanseverlik en çok tekrarlanan değerler arasındadır ve bu yönüyle araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Dostluk değeri, Dede Korkut Hikâyelerinde en fazla yer alan kök değerlerden üçüncüsü olarak belirlenmiştir. Geçtiği yerlerde dostluk değerinin; arkadaşların birbirine destek olması ve birbirlerine bağlı olmaları, zaman ayırmaları ele alındığı görülmüştür.

On kök değer arasında hikâyelerde en az geçen üç değer; dürüstlük, adalet ve sabır olarak tespit edilmiştir. Dede Korkut Hikâyelerinde en az yer alan değer sabır olduğu belirlenmiştir. Geçtiği yerlerde sabır değerinin; isteklerin gerçekleşmesi için bekleyebilmek yahut tahammül göstermek bağlamlarında ele alındığı görülmüştür. Adalet değerinin geçtiği yerlerde; af dileyeni affetmek ve mal

paylaşımında adaletli davranmak bağlamlarında, dürüstlük değerinin ise hataları kabul etmek ve açıkça belirtebilmek, doğru olandan ayrılmamak bağlamlarında ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dürüstlük değeri, Deveci, Beler ve Türe'nin (2013) araştırma sonuçlarında gerçekleri savunmak, sadakat göstermek ve adil olmak ile açıklanırken bu çalışmada hataları kabul etmek ve açıkça belirtebilmek, doğru olandan ayrılmamak ile açıklanmıştır. İki araştırma sonucunda da gerçek ve doğru üzerine vurgu bulunmaktadır.

Yardımsızlık değeri, Tural'ın (2018) araştırmasında çok geçen değerler arasında yer almakla birlikte verilen örnek alıntıda yardımlaşmaya yönelik vurgulamada bulunulmuştur. Özbay ve Karakuş Tayşi'nin (2011) araştırmasında ise iş birliği, dayanışma, yardımda birlik olma gibi ifadelerle ele alınırken Deveci, Belet ve Türe'de (2013) ise dayanışma ve merhamet başlıkları içerisinde yer almıştır. Bu çalışmada ihtiyaç sahiplerine sadaka vermek, insanların gönlünü yapmak ve insanların faydalanacağı hizmetler sunmak kategorileriyle sunulmuştur.

Özdemir (2017) tarafından yapılan çalışmada saygı kök değerinin; eşler arası saygı, babaya saygı, anneye saygı, büyüklere saygı çeşitli kişilere saygı şeklinde kategorileştiği görülürken Deveci, Beler ve Türe'nin (2013) araştırma sonuçlarında ise eşe saygı, anne-babaya saygı, büyüklere saygı, devlet büyüğüne saygı kategorilerinin ortaya çıktığı görülmüştür. Bu çalışma ile anne-babaya/büyüklere saygı, devlet büyüğüne saygı ve kardeşlere/küçüklere olan saygı şeklinde kategoriler ortaya çıkmıştır ve diğer çalışma sonuçlarıyla uyumlu, daha toparlayıcı olduğu düşünülmektedir. Kardeşlere/küçüklere olan saygı diğerlerinden farklı olarak dikkat çeken unsurdur.

Dede Korkut Hikâyelerinde on kök değere de yer verildiği görülmüştür. Literatürde benzer çalışmalara yönelik yapılan tarama ve yapılan tartışma ile bu çalışmada gerçekleştirilen içerik analizi aracılığıyla elde edilen sonuçların on kök değere dair detaylı bilgiler sunduğu düşünülmektedir. Yazıldığı dönemden itibaren bugüne kadar ve halen geçerli olan, toplumumuza dair kültürel unsurlara sahip olması nedeniyle değer eğitiminde, çok bariz örnekler sunulması nedeniyle de özellikle sevgi, vatanseverlik ve dostluk değerlerinin kazandırılmasında öğretmenlerin bu hikâyelerden faydalanması önerilmektedir. Araştırmacılara ise Dede Korkut Hikâyeleri aracılığıyla kök değerlerin öğretiminin etkililiğine yönelik nitel, nicel yahut karma araştırma modelleri ile yürütülebilecek araştırmalar önerilmektedir. Bu çalışmanın ilgili araştırmalar için literatür bilgisi sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Bu araştırma, tek yazar tarafından hazırlandığı için yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum söz konusu değildir.

Kaynaklar

Adıgüzel, F. B. ve Süslü, G. (2017). "Yaratıcı dramayla kitap kurdu olunur mu?" Çocuk kitaplarıyla okuma sevgisi ve ilgisi kazandırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(3), 367-394.

Akar, H. (2019). *Durum çalışması*. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.) Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde (ss. 139-177). Ankara: Anı.

Değer. (2022). *Türk Dil Kurumu* içinde. <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından 08.15.2022 tarihinde erişilmiştir.

Deveci, H., Belet, D. ve Hatice, T. (2013). Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 294-321.

- Berger, L. P. and Berger, B. (1976). *Sociology: A Biographical Approach*. UK: Penguin Books.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Çayır Çevik, Y. (2014). *Türkçe öğretim programlarında değerler ve Dede Korkut hikâyelerinin değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Deveci, H., Belet, D. ve Türe, H. (2013). Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46),294-321.
- Doğanay, A. (2012). Değerler Eğitimi. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler öğretimi içinde* (ss. 226-254). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Genç, S. Z. (2019). Değerler: Temel kavramlar. S. Z. Genç ve A. Beldağ (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi: Farklı bakışlar, örnek etkinlikler içinde* (ss.3-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu, Çev.). Ankara: Anı.
- Gökyay, O. Ş. (2005). Dede Korkut hikâyeleri. İstanbul: Dergâh.
- Gümüş, S. (2017). *Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güzel Candan, D. ve Ergen, G. (2014). 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), s. 134-161.
- Halstead, J. Mark. (1996). *Values and Values Education in Schools*. UK: Falmer Press.
- Hökelekli, H. (2007). Bir değer: Tevazu (Alçakgönüllülük). *DEM Dergisi*, 1(2), 114-119.
- Karababa, A. (2019). Kuramsal temelde değer. B. Dilmaç ve H. H. Bircan (Ed.), *Değerler ve değerler psikolojisi içinde* (ss.1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Karasu, H. (2018). *İlkokula uyarlanmış Dede Korkut hikâyelerinde değerler eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küçük, N. (2016). Schwartz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" ile Türkiye'deki öğrenciler üzerine yapılmış bazı araştırma bulgularının değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 57, 280-296.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. UK: Sage.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Mutlu çocuklar, güçlü Türkiye: 2023 eğitim vizyonu*. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf sayfasından 30.12.2020 tarihinde erişilmiştir.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663> sayfasından 08.11.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602(1), 112-120.
- Özbay, M. ve Karakuş Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 21-31.
- Özdemir, C. (2017). Dede Korkut kitabında saygı. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 16(16), 7-29.
- Özden, M. ve Saban, A. (2019). *Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller*. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.). Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde (ss.1-29). Ankara: Anı.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human value*. New York: The Free Press.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values?. *Journal of Social Issue*, 50(4), 19-45.
- Şener, H. (2013). Hayriyye-i Nâbi'de aktarılan değerler. *Turkish Studies*, 8(1), 2501-2524.
- Susar, S. (2015). *Dede Korkut Hikâyelerinde değerler eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tural, A. (2018). Dede korkut hikâyelerinin sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(11), 1337-1346.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2019). Değerli bir kavram olarak “Değer ve değerler eğitimi”. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* içinde (ss.2-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç B. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Uyumaz, G. (2012). *Dede Korkut Hikâyelerinde çocuk eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Value. (2022). In Etymology Dictionary. Retrived from <https://www.etymonline.com/word/value> in 08.04.2022.
- Yıldırım. A. ve Şimşek. H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Extended Abstract

Introduction

In the curriculum developed by the Ministry of National Education (MNE), values are defined as the principles that form the perspective of the curriculum. From this, it is understood that the design of the entire education program and the creation of the content are based on values and the cognitive and affective development of students is supported through values. In the 2023 Education Vision of the Ministry of National Education, individuals with local, moral, material, universal, professional, moral and national values are emphasized as the citizen profile desired to be raised. There are "root values" determined in common in all curricula. Root values; It consists of ten values: self-control, patience, justice, honesty, friendship, love, respect, responsibility, helpfulness and patriotism. These values are handled and processed on their own, with other values that are associated with, and together in the learning-teaching process. From this, it is interpreted that the society basically wishes to raise generations with these ten root values. MNE aims to make students aware of values through fictional texts in the programs, and here, textbooks, especially textbooks, are seen as an important tool in general.

Students are introduced to literature through books; from what they read to their interpretation, that is, to construct meaning between texts, creativity, empathy, etc. It is supported in many areas from thinking skills such as thinking skills and discovers the values of the culture and social roles in which it lives. Literary works are stated as an effective tool that can be used in values education. It is aimed to contribute to the cognitive, affective and moral development of students through constructs such as subjects and themes in the texts. The representations that students will encounter through books serve as models for them. It is important to examine the values in literary works, which are considered to have a very important place in the development of students.

Dede Korkut Stories, in which the events of the Oghuz tribes are narrated with a total of twelve different content, and through the stories, they provide information about many elements from belief patterns, interpersonal relations and behavior patterns to eating habits. In this direction, in the literature review on the examination of root values in Dede Korkut Stories, the researches are generally within the scope of the values determined separately for each curriculum before the curriculum is updated, and mainly based on the values in the Turkish curriculum and Social Studies curriculum, or by making content analysis. It seems that it is carried out to determine the current values. Because of these and other reasons, the purpose of this research is to investigate root values in Dede Korkut Stories.

Method

In the research, document analysis was used. Data were obtained through document review. In qualitative research, it is aimed to reach the written material related to the situation aimed to be researched through document review. Anonymous or authored documents about culture and traditions are considered important as data sources for qualitative research. Accessing the original documents and understanding their content will make a significant contribution to the researcher in analyzing and using the data (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2008; Glesne, 2015; Özden & Saban, 2019; Yıldırım & Şimşek, 2016). In this research, Dede Korkut Stories have been accepted as the research document since the root values accepted as common for all curriculums updated by the Ministry of National Education will be examined in depth in Dede Korkut Stories without any regulation or control.

Dede Korkut Stories were accepted as documents since the situation of including root values in Dede Korkut Stories was examined in the research. Today, there are many books published about Dede Korkut Stories. However, since the research focuses on students and is presented by the Ministry of National Education as content in EBA, the e-book study material, which is accessible to everyone and more accessible to students, was chosen. In this direction, the study material of the research; It is

Dede Korkut Stories, prepared by Teyek (2017) and included in the series of scientific and cultural works published by the Ministry of National Education in 2017 and made available to users via EBA.

Data were obtained through document review. In qualitative research, it is aimed to reach the written material related to the situation aimed to be researched through document review. The selection of the document that will constitute the data source was provided within the framework of the purpose of the research and the criterion in the sample. Dede Korkut Stories, prepared by Teyek (2017) and included in the series of scientific and cultural works published by the Ministry of National Education in 2017 and made available to users via EBA, were chosen as the study material. The relevant book was provided by the researcher and examined in line with the aims of the research.

Content analysis was used in the analysis of the data. Content analysis focuses on concepts and relationships in explaining the data collected with the data collection tool from the study material. Relevant data are brought together under certain themes. In the realization of this; The basic steps of coding the data, creating the themes, editing the codes and themes, and defining/interpreting the findings are followed. The expressions in the Dede Korkut Stories were coded separately in terms of the root values placed in the programs by the Ministry of National Education, and sub-themes were formed by combining the codes. Only sentences that can be associated with root values are analyzed in the book. At the end of the analysis made in the context of root values, the analysis was concluded by defining and interpreting the data obtained and presented in the findings.

Findings

It has been found that the value of justice is found in four different places, the value of friendship in nineteen different places, the value of honesty in seven different places, the value of self-control in eight different places, the value of patience in three different places, the value of respect in nine different places, the value of love in forty-one different places, the value of responsibility in ten different places, the value of patriotism in twenty different places, and the value of charity in ten different places.

Conclusion, Discussion and Recommendations

Of the ten values, the top three values most often cited in the stories are love, patriotism and friendship. The fact that these three values are mostly included in the Dede Korkut Stories, which provide old and deep-rooted information about our culture and reflect our national memory, sheds light on their important place in the development of social relations. It has been established that the most common value in Dede Korkut Stories is love. The value of love where it passes; It has been revealed that it is discussed in the context of love for the opposite sex, devotion, love for the child, love for siblings and love for parents.

The value of patriotism has been determined as the second most common value in Dede Korkut Stories. The value of patriotism where it passes; It has been determined that it is handled in the context of being loyal to the state, working for the welfare of the state and being brave. Friendship value has been determined as the third most common value in Dede Korkut Stories. The value of friendship where it passes; it has been seen that friends support each other, be connected to each other, and spare time.

Among the ten values, at least three values mentioned in the stories; honesty, justice and patience. It has been determined that the least value in Dede Korkut Stories is patience. The value of patience where it passes; It has been seen that it is discussed in the context of waiting for the realization of the wishes or showing tolerance. Where the value of justice exceeds; It was concluded that the value of honesty was handled in the context of forgiving the beggar and acting fairly in the distribution of goods, while the value of honesty was handled in the context of admitting mistakes and being able to clearly state them, and not leaving the right one.

It has been seen that ten basic values are also included in the Dede Korkut Stories. It is thought that the results obtained through the review and discussion of similar studies in the literature and the content analysis carried out in this research provide detailed information about the ten basic values. It is recommended that teachers benefit from these stories in values education because they have cultural elements related to our society, which have been valid since the time they were written, and especially in gaining the values of love, patriotism and friendship, since very obvious examples are presented. Researches that can be conducted with qualitative, quantitative or mixed research models on the effectiveness of teaching basic values through Dede Korkut Stories are suggested to researchers. It is thought that this study will provide literature information for related studies.